

МР «Горный улус» Республики Саха (Якутия)

МБОУ «Джикимдинская СОШ им. Софр.П.Данилова»

«Рассмотрено» на заседании МО учителей гуманитарного цикла протокол № _____ от _____ руководитель МО: _____ (Данилова Р.Г.) « ____ » _____ 2021 год	«Согласовано» Заместитель директора по УР: _____ (Кузьмина Е.М.) « ____ » _____ 2021 год	«Утверждаю» Приказ № _____ от _____ Директор МБОУ «Джикимдинская СОШ им.Софр.П. Данилова»: _____ (Саввин А.А.) « ____ » _____ 2021 год
---	---	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родной литературе

Уровень образования (класс): 8 класс АООП вариант 1 с интеллектуальными нарушениями

Количество часов: 34 часа

Учитель: Константинова Валентина Егоровна

Программа разработана на основе Примерной адаптированной основной общеобразовательной программы образования обучающихся с умственной отсталостью (интеллектуальными нарушениями), 2015г.

Быһаары сурук.

Бу анал коррекционной үөрэтии ирдэбилинэн доруобуйатынан хааччахтаммыт үөрэнээччилэри үөрэтии – иитии бырагырааммата ФГҮӨС ирдэбилинэн нуормаламмыт, быраабынан мэктиэлэммит үөрэтэр методическай докумуонна олоһуран оноһулунна.

- Федеральный компонент Государственного образовательного стандарта общего образования, утверждённый приказом Министерства образования России от 05.03.2004 г. № 1089 «Об утверждении федерального компонента государственных стандартов начального общего, основного общего и среднего (полного) общего образования»:

- приказ Министерства образования России от 09.03.2004 г. № 1312 «Об утверждении федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений Российской Федерации, реализующих программы общего образования»;

- программа разработана на основе Примерной адаптированной основной общеобразовательной программы образования обучающихся с умственной отсталостью (интеллектуальными нарушениями), 2015г.

Саха тылыгар уонна ситимнээх сананы сайыннарыыга, төрөөбүт литература уроктарыгар маннык доруобуйаларынан хааччахтаммыт оҕолору аналлаах чэпчэтиллибит бырагыраамманан оҕону үөрэтиигэ, киһи быһыытынан иитиигэ ананар.

Үөрэтии сыала:

- Үөрэнээччи бииргэ үөрэнэр оҕолорун кытта бодоруһан ситимнээх санатын сайыннарыыга, тылы билэргэ сэрэйэр дьоһурун сайыннарыы;
- Саха литературатын предметин ис хоһоонугар уус – уран айымньыга сөнөн сылдыар норуот историятын, култууратын, олоһун төрүт үгэһин, сирин билии;
- Саха литературатыгар үөрэтиллэр сүрүн суруйааччылары айымньылары үөрэтии, ааҕыы
- Оҕолору кытта диалогунан кэпсэтиини баһылааһына, бэйэтин санаатын чөкө этиниитэ.

Үөрэтии соруга:

- Ааҕыы, суруйуу, санарыы, устуу сатабылларын сайыннарыы.
- Үөрэнээччи санааларын сааһылаан суруйар эйгэлэрин анаан үөскэтии.
- Үөрэнээччи тылын баайын байытыы, тылдыгытынан таба туһаныы.
- Үөрэнээччи өй-санаа, сир-майгы өтгүнэн салгыы сайдыы.

Коррекционной программнан үөрэнэр үөрэнээччи билэр-көрөр сатабыла, үөрүйэхтэрэ.

Бу коррекционной программнан үөрэнэр үөрэнээччи араас көрүннээх көмөҕө наадыһар, үөрэх матырыяалын ситэтэ суох инэринэр, бэйэтэ билэ-көрө сатыыр дьоһура намыһах. Биирдиилээн үөрэтиигэ учуутал ыйан-кэрдэн биэриитинэн өйдөөбүтүн тута оноруон сөп. Биир бэриллибит соридаҕы учуутал хаста да хатылаан эбии быһааран биэриэн сөп. Үлэлээбит, устубут тылларыгар сыһа устубутун бэйэтэ булан көннөрөр кыаҕа суох. Учуутал бэйэтэ булан ыйан биэрдэбинэ көннөрүөн сөп. Үөрэнээччи бастаан өйдөөбүт курдук буолар. онтон ону өйүгэр өр туппат, умнар. Тугу өйдөөбүтүн саамай сүрүнүн суругунан буолбакка тылынан быһыта-орута ылан учуутал эбии ыйытыктарынан кэпсиир. Эппиэтин сыаната «3» буолар.

Үөрэнээччи сатыахтаах.:

- ааҕыы сүрүн үөрүйэхтэрин;
- тизкис ис хоһоонун сүрүнүн өйдүөхтээх;

- үөрэтиллэр айымньылар нөнүө сизэр – майгы олуктарын өйдүөхтээх;
- сөбүлээн аахпыт, истибит айымньытын туһунан кылгатын кэпсиэхтээх;
- тылы таба суруйуу тылдытынан сатаан туһаныахтаах.

Үөрэнээччи билиэхтээх:

- төрөөбүт литератураҕа кирибит суруйааччылар ааттарын, айымньыларын;
- айымньыга кириэр дьоруойдары биһирэмнээх, омосолоох диэн таба араарыахтаах;
- ааҕар айымньытыттан төрөөбүт алаһа дьизэ, дьизэ кэргэн, уруу – аймах, төрөөбүт дойдуну, төрөөбүт тыл, киһи аймах, аан дойдуну өйдөбүллэрин чопчулоохтаах;
- Манньык оҕо маннайгы кылааска буукубаны билбэккэ кириэн, ааҕарыгар сүһүөхтүүрүн да ыарырҕаппыт, тизкис ис хоһоонун ааҕарыгар өйдөөбөт. Буукубаны тутта арааран өйдөөбөтөх, майгыннаһар буукубалары суруйарга ыарырҕаппыт. Ааҕар гынан баран тылы көтүтэн ааҕыан сөп, бытаан, тизкиһи ааҕа олорон ханна тийбитин сүтэрэн кэбиһинэн сөп. Тылы чуолкайдык аахпат, аахпыт тизкиһин кыайан ситэри кэпсээбэт. Аахпыттын туһунан ыйыттаахха сатаан түмүк онорор кыаҕа суох. Суругар хананынан суруйар, оскуолаҕа кириэригэр аатын бэчээтинэй буукубанан да сатаан суруйбакка кирибит. Икки сүһүөхтээх да тылы алҕастаах суруйар. Элбэх сүһүөхтээх тылга сыһыата элбиир. Бэлэм суруллубут тылы аҕыйах сыһыалаах устар, кинигэттэн устарыгар буукуба суруллуутугар алҕаһыыр. Кылгас да тыллары алҕастардаах суруйара. Сурукка үөрэнэригэр үөһүөҕү тутта толору ылымматах. Сорох буукубаларын суруйарыгар ыарырҕатар. Буукубаны бэчээтинэйтэн сурукка киллэрэригэр ыарырҕатар. Кинигэттэн устарыгар толору сөпкө устубат. Биир да уһатыылаах, хоһуласпыт дорҕоонноох тыллары таба суруйбат. Бэйэтэ айан суруйарын ыарырҕатар. Биир дорҕоону биэрдэххэ иннигэр, кэннигэр буукуба туруоран саныыр санаатын уһатыыта, хоһулаһыта суох буоллаҕына таба суруйар.

Учуутал көмөтө суох бэйэтэ үлэлээбэт, уруокка учуутал тугу толоруохтааҕын ыйан-кэрдэн, толорор үлэтин быһааран биэрдэбинэ үөрөкөтө үлэлиир. Сороҕор тугу да гыныан баҕарбат. Кинигэттэн тугу устуохтааҕын кыһанан олорон устар, устарыгар сыһына бөбөтүн түһэрэр. Оскуолаҕа кэллэбинэ оҕолору кытта үөрэнэр, бэрээдэги кэспэт, үөрэнэр тэрилэ суох кэллэбинэ, дэн ыһыллар. Үөрэнээччигэ кэммиттэн кэмигэр психолог, логопед, педагог-дефектолог, психиатр консультацията ирдэнэр.

Айылҕаттан доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолор кыра саастарыттан кинигэ ойуутун сэргии көрөр буоланнар, сайдыыларыгар боччумнаах көмөнү ылаллар. Ону кытта кинилэр сатаан истэ - өйдүү үөрэнэллэр. Оттон уус-уран литература – киһи умсулҕаннаах ис туругун, уйулҕатын ойуулуур буолан манньык оҕолору дьин олоххо чугаһатар. Литератураны үөрэтии, бастатан туран, ити өй-сүрэх мөккүөнүн ырытан ылыныыга туһуланартаах.

Оскуолаҕа үөрэтиллэр айымньыларга киһилии буолуу, киһитийи өрө тутулар. Уус-уран айымньыны оҕо тус суолталаахтык ылыныахтаах. Оччоҕо эрэ дьон уустук сыһыанын туһунан ырытар дьоруура сайдар. Ханньык баҕарар уус-уран литератураны ааҕы, ырыты –

уустук өй-сүрэх үлэтэ. Бу уус-уран литератураны үөрэтии психологической дьайымалга олобуарын тоһоһолуур. Литература урогар үөрэнээччи өйүн-санаатын, уйулбатын сырдатар, чэбдигирдэр кыабы ситиһилиэхтээх.. Онон **уус-уран литература үөрэх предметин быһыытынан сүрүн сыала** –оһону сырдыкка, ырааска, кэскиллээххэ, үйэлээххэ киллэрии.

Программа сүрүн сыала кини **соруктарын** быһаарар:

- аабы культууратыгар дьулуһуу, аабааччыны иитии;
- уус-уран айымньыны оһо тус суолталаахтык эстетическэй таһымынан ылынар дьобурун сайыннары;
- бииргэ оһорор оһо-аймах, уруу омуктар, нуучча уонна аан дойду норуоттарын чулуу айымньыларын үтүө тыһын ингэриммит, норуоттар үтүө, доһордоһуу сыһаннаһыларын олох сайдытын тутулун курдук өйдүү личноһы иитии.

Онон учуутал ураты болһомтотун уус-уран айымньыны ылыныны тэрийии педагогической, психологической өрүттэрин таба салайан, аабааччыны иитэн таһаарыга ууруохтаах.

Тиэмэнэн былаан

№	Раздела	Уруок тиэмэтэ	Чааһа	Күн-дьыл		Доруобуйатынан хааччахтаах үөрэнээччигэ чэпчэтиллибит соруудаһтарынан үлэ
				Былаан	Туолуута	
1	Норуот өркөн өйө, ытык тыла	Сергей Афанасьевич Зверев-Кыыл уола. «Улуу Москуба туһунан тойук»	1	07.09		Норуот фольклорун билиһиннэрии. С.А.Зверев тойугун аабы.
2	Мифология	Миф өйдөбүлэ. Араастара.	1	14.09		Миф өйдөбүлүн, араастарын быһаары.
3		Дьыл оһуһун туһунан, Ый кыһын туһунан, Этин сүгэтэ мифтэр.	1	21.09		Мифтэри аабы.
4	Олонхо	Кыыс Дэбилийэ.	1	28.09		Олонхо туһунан кэпсээһин. Кыыс Дэбилийэ олонхону дорһоонноохтук аабы.
5	Уус-уран литература.	Алексей Елисеевич Кулаковскай	2	05.10		А.Е.Кулаковскай
6	“Өй-сүрэх, дьол-сор мөккүөрэ”	“Сайын кэлиитэ”, “Кырасыабай кыыс”.		12.10		биографиятын кытта билиһиннэрии.

						Айымньыларын аабы, тэннэн көрүү.
7 8		Анемподист Иванович Софронов-Алампа “Дьол икки сор икки”, “Таптал”.	2	19.10 26.10		А.И.Софронов-Алампа туһунан презентация көрдөрүү. Айымньыларын аабы, ырыты.

Иккис чиеппэр

9 10		Николай Денисович Неустроев “Кукаакы кулуба” комедия, “Сахаада”.	2	09.11 16.11		Комедия чабылхай уобастары ырыты. «Сахаада” хоһоону аабы.
11 12		Платон Алексеевич Ойуунускай “Улуу Куданса”, “Ийэм Дьэбдьэкиэй унуоҕар”.	2	23.11 30.11		П.А.Ойуунускай аймньытын аабы, ырыты. Хоһоону дьиэбэ аабы, өйдөөбүтүн кэпсээһин.
13	Олох эргирэ, кыһалбата	Алексей Андреевич Иванов - Күндэ поэзията.	1	07.12		Хоһооннору аабы.
14 15		Семен Степанович Яковлев-Эрилик Эристиин “Кэриэс туолуута”, “Аймалҕан”.	2	14.12 21.12		Сэһэннэри кэпсээһин, быһа тардан аабы.
16		Серафим Романович Кулачиков-Эллэй “Аҕам”, «Ол түүн».	1	28.12		“Аҕам” хоһоонун нойосуус үөрэтии. “Ол түүн” хоһоону дорбонноохтук аабы.

Үһүс чиеппэр

17 18		Дмитрий Конович Сивцев-Суорун Омоллоон “Аанчык”, “Охоноон”.	2	11.01 18.01		Суруйааччы биографиятын билиһиннэрии. Кэпсээннэри аабы, ырыты
19 20	Кэм-кэрдий, киһи, норуот	Николай Гаврилович Золотарев - Якутскай “Көмүстээх үрүйэ».	2	25.01 01.02		Сэһэни дорбонноохтук аабы, ыйытыларга хоруйдааһын.
21 22		Степан Павлович Ефремов “Ини-бии” драма.	2	08.02 15.02		Драманы оруолларынан аабы, ис хоһоонун ырыты.
23	Сүрэх тылынан	Николай Габышев “Төрөөбүт	1	22.02		Кэпсээни аабы,

		буор».				ыйытыларга хоруйдааһын, дьүүлэһии.
24		Баал Хабырыыс “Ньургуннар”.	1	01.03		Хоһоону аабы, нойосуус үөрэтии.
25		Иван Федосеев-Доосо «Сардаана». Моисей Ефимов “Таптаа”.	1	15.03		Хоһооннору дорҕоонноохтук аабы.
26	Өй ууһун күүһэ	Гаврил Спиридонович Угаров-Угаалаах «Баһырбас», “Долбор сулуһа”.	1	22.03		Кэпсээни, сэһэни аабы, ырыты

Төрдүс чиэппэр

27 28	Үтүө-мөкү эргиирэ.	Софрон Данилов “Дьону үөрдэ сырыттарбын».	2	05.04 12.04		Сэһэни аабы, ырыты, боппуруостарга эппиэттэһин.
29 30		Егор Неймохов “Сайсары күөлгэ түбэлтэ”.	2	19.04 26.04		Сэһэни аабы. Биир дьоруойу талан, кини туһунан сиһилии кэпсээһин.
31 32		Анна Егоровна Варламова-Айысхаана «Үргүөрдээх кэм үнүгэстэрэ».	2	03.05 10.05		Романы аабы, дьүүлэһии.
33	Мин дойдум-Саха сирэ.	Иван Гоголев поэзията. Саха сирэ. Хомус.	1	17.05		Хоһооннору дорҕоонноохтук аабы.
34		Варвара Потапова поэзията Наталья Харлампьева поэзията.	1	24.05		Хоһооннору аабы, санаа атастаһы.
35		Сыллаабы хатылаабын.	1	31.05		Барбыт тиэмэлэри хатылааһын.